

Kocatepe İslami İlimler Dergisi
Journal of Kocatepe Islamic Sciences

e-ISSN: 2757-8399

Cilt/Volume: 4 Sayı/Issue: 1 (Haziran/June 2021): 23-40

***Kur'an'da Hata Yok Kitabında Teklif Edilen Miras Sisteminin
Değerlendirilmesi***

***Evaluation of Inheritance Theory Which Proposed
in The Book No Error! in Quran***

Huzeyfe Çeker

Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi
İslam Hukuku Anabilim Dalı
Asst. Prof., Necmettin Erbakan University Ahmet Keleşoğlu Faculty of Theology
Department of Islamic Law
Konya, Turkey
hceker@gmail.com
orcid.org/0000-0002-6200-2453

Makale Bilgisi/Article Information

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 7.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 18.04.2021

Yayın Tarihi/Pub Date: 30.06.2021

<https://doi.org/10.52637/kiid.892588>

Atıf/Cite as

Çeker, Huzeyfe. "Kur'an'da Hata Yok Kitabında Teklif Edilen Miras Sisteminin Değerlendirilmesi". *Kocatepe İslami İlimler Dergisi* 4/1 (Haziran 2021), 23-40.

Çeker, Huzeyfe. "Evaluation of Inheritance Theory Which Proposed in The Book No Error! in Quran". *Journal of Kocatepe Islamic Sciences* 4/1 (June 2021), 23-40.

İntihal/Plagiarism

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi/This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Published by

Afyon Kocatepe University, Afyonkarahisar, 03100, Turkey.

kiid@aku.edu.tr

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kiid>

Bu eser [Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) ile lisanslanmıştır.

Kur'an'da Hata Yok Kitabında Teklif Edilen Miras Sisteminin Değerlendirilmesi

Öz

İslam hukukunda miras ahkâmı, ihtilafın fazla olmadığı bir hukuk bölümü olarak diğer fıkıh konularından ayrılır. Mirasa dair naslar ayrıntılı bir şekilde geldiği için mezhepler bu konuda temel bir görüş ayrılığı içerisine girmemiş, çoğunluğun benimsediği bir miras sistemi ortaya konmuştur. Fakat mevcut miras sisteminde bazen paylar toplamı paydadan fazla çıkabilmektedir. Avliye ile çözüme kavuşturulan bu problem, ateistler tarafından Kur'an'da matematik yanlışı olduğu iddiasına konu edilebilmektedir. Kur'an'da böyle bir yanlışı olmadığını göstermek için kaleme alınan *Miras Taksimi Kur'an'da Hata Yok* kitabında miras ayetleri esas alınarak yeni bir ferâiz sistemi geliştirilmiştir. Esasında *Kur'an Dersleri* adındaki dersler silsilesi kapsamında yapılan ve çeşitli meslek dallarına mensup bir ekibin kolektif çabasının ürünü olan eser, söz konusu iddiayı boşa çıkaracak bir miras teorisi ortaya koymuştur. Ancak teklif edilen teorinin artı ve eksi yönlerinin, varsa eksik ve yanlışlarının tespit edilebilmesi için tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla kaleme alınan bu makalede, öncelikle teklif edilen sistem ana hatlarıyla objektif olarak tanıtılmış, ardından sistemin olumlu ve olumsuz yönlerinin yer aldığı bir değerlendirme yapılmıştır.

Kur'an'da Hata Yok kitabında teklif edilen miras teorisi, İslam hukuk tarihinde benimsenen diğer miras sistemlerinden tamamen farklıdır. Bu sebeple değerlendirme yapılırken objektif olunabilmesi için diğer sistemler esas alınmamış, onların kabulleri ile değerlendirme yoluna gidilmemiştir. Teori doğrudan kendi ilke ve kabulleri esas alınarak değerlendirilmiş; teorinin hükümlerinin, referans alınan kaynaklarla ve teorinin diğer hükümleriyle uyumlu olup olmadığı gibi hususlar dikkate alınmıştır.

Teklif edilen miras sistemi, Kur'an üzerinde yapılan derslerde oluşturulduğu için temel çıkış noktası miras ayetleridir. Teoriye göre Allah Teâlâ miras durumlarını sırası ile ele almış, bir durum bitince ancak diğer duruma geçmiştir. Ayrıca ayetlerde bazı hisselerde min harf-i cerrinin bulunup bazılarında bulunmaması sebebiyle doğrudan ve dolaylı hisse ayrımı yapılmıştır. Buna göre bazı hisseler tüm miras üzerinden hesap edilirken bazı hisseler diğer varislerden kalan üzerinden hesap edilerek verilir.

Bu ilkeler miras meselelerine tatbik edildiği zaman hiçbir durumda hisseler terekeden fazla çıkmamaktadır. Bu açıdan teorinin Kur'an'da matematik hatası olduğu iddiasını boşa çıkardığı söylenebilir. Ancak bazı açılardan teorinin eleştirilmesi de mümkündür.

Teorinin temelini teşkil eden doğrudan-dolaylı hisse ayrımı, min harf-i cerrinin teb'üz manasında olduğu iddiasına dayanmaktadır. Ancak gerek Arap dilinin kurallarına uymaması gerekse Nisâ Suresi 7. ayet ile çelişmesi gerekse de izaha muhtaç bazı durumlara neden olması sebebiyle bu ayrımın isabetli olmadığı ifade edilebilir.

Miras ayetlerinde geçen veled kelimesinin bazen tüm çocukları kapsayacak şekilde bazen de sadece kız çocuğu için kullanılması teorinin eleştirilecek taraflarından birisidir. Ayrıca murisin birden fazla hanımı olması durumunda her birine ayrı ayrı hisse verilmesi sonucunda bazı varislerin mağdur olması, Nisâ Suresi 176. ayetteki bir atıf harfinin teoriye uymaması gibi sistemde izah edilmesi gereken hususların olduğu görülmüştür.

Kanaatimizce teorinin uygulanması halinde meydana gelebilecek en büyük problem, artan hisseler konusundadır. Bu sistemde bazı meselelerde mirasın önemli bir kısmının artması ve bu artan kısmın varislere dağıtılamaması problemi bulunmaktadır. Artan kısmın paylaşılacağı kimselere (akrabalar, yetimler, miskinler) hangi oranlarda nasıl pay edileceği konusunda da kitapta tatmin edici bir çözüm ve izah yer almamaktadır.

Teklif edilen sistemde, sahih hadisler yeterince dikkate alınmamış, birçok sahih hadis görmezden gelinmiştir. Ayrıca bazı varislerin mirasçılıkları hakkında bilgi verilmemesi sebebiyle boşluklar içermesi de eleştiri konusu yapılabilir.

Kitapta teklif edilen miras sistemi, daha sonra web sitesi ve telefon uygulamasında kısmi değişikliğe tabi tutulmuştur. Bazı mağduriyetlerin giderildiği bu yeni dijital versiyonu

nispeten daha iyi olmakla birlikte temel mantık olarak kitaptaki sistemle aynıdır ve aynı itirazlara muhatap olabilmektedir.

Netice olarak; iyi niyetle yapıldığı hususunda kuşku bulunmayan emek mahsulü bu çalışmanın sistemli, tutarlı ve tatbiki mümkün bir teori niteliği taşımadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: İslam hukuku, İslam miras hukuku, Ferâiz, Avl, Avliye, Kur'ân, Matematik hatası.

Evaluation of Inheritance Theory Which Proposed in The Book *No Error! in Quran*

Abstract

Inheritance rules in Islamic law differ from other fiqh issues as a section of law, due to fewness of disputes. Because the texts (nass) about the inheritance law were revealed in detail, the Islamic sects did not have to go into any essential disagreements on this matter. Thus an inheritance system which was agreed by the majority was put forward. Nonetheless, in this inheritance system sometimes the sum of the shares can exceed the denominators. This problem, which was solved with the al-awliyyah system, can be the subject of the claim by atheists that there is a mathematical mistake in the Qur'an. With the use of the book *No Error! In Qur'an* which was written to show that there is no mistake in the Qur'an, a new calculation system has been created on the basis of the inheritance verses. As a matter of fact, the work, which is the product of the collective effort of a team from various professions and which was made within the range of the series of lectures called the *Qur'an Lectures*, has put forward a theory of inheritance that would void the claim in question. Nevertheless, the pros and cons of the proposed theory should be evaluated by an unbiased view in order to determine the deficiencies and mistakes, if there is any. In this article which was written for the above-mentioned purpose, firstly, introduction to the proposed system without any comment has been presented generally, and then an evaluation has been made which includes the positive and negative aspects of the system.

The theory of inheritance proposed in the book *No Error! In Qur'an* is completely different from other inheritance systems adopted in the history of Islamic jurisprudence. Therefore, other systems were not predicated on in order to be objective while evaluating, and their set of norms were not followed. The theory was evaluated directly on the basis of its principles and norms; considerations such as whether the rulings of the theory are compatible with the referenced sources and other rulings of the theory were taken into account.

Since the proposed inheritance system was created throughout the lectures on the Qur'an, the main point of the origin is the inheritance verses. According to the theory, Allah the Al-mighty dealt with the inheritance situations in precise order. So only when one situation ended, the other situation started. In addition, direct and indirect shares were divided due to the fact that Arabic prefix (مِنْ) was found in some shares in the verses and was not found in the others.

Accordingly, some shares are calculated over the entire inheritance, while some shares are calculated over what is left of other heirs.

If these principles are implemented on the inheritance issues, there is no case in which the shares extend the heritage. From this stand point, it can be said that the theory undermines the claim that there is a mathematical error in the Qur'an. But it is also possible to criticize the theory in some respects.

The direct-indirect separation of the shares, which is the core of the theory, is based on the claim that prefix *min* (مِنْ) means partition. But it can be stated that this distinction is not accurate, because it does not correspond with the rules of the Arabic language, and it also contradicts with the meaning of the seventh verse of Surah an-Nisā. Over and above that, there are some situations which are in need of explanation.

The use of the word *walad* (وَلَد) in inheritance verses, that sometimes covers all children, and at times only the girl, is one of the aspects of the theory that could be criticized. In addition, if

deceased had more than one wife, it was observed that as a result of giving shares to each of them separately, some heirs were destitute of any share. Lack of compliance of the conjunction letter in the 176th verse of Surah an-Nisā with the theory is also a reason that this system should be considered once again.

In our opinion, the biggest problem that can occur if the theory is applied is the issue of increasing shares. In some cases in this system, there is a problem that a significant part of the inheritance increases and this increased part cannot be distributed to heirs. In the book, there is no satisfactory solution and explanation as to how to share the increased portion to the specified persons (relatives, orphans, poor).

In the proposed system, sound prophetic traditions (aḥādīṣ ṣaḥīḥah) were not adequately considered, and many of them were ignored. In addition, due to the lack of information about the heirship of some heirs, it may be criticized that the system contains some gaps.

The heritage system proposed in the book was subject to partial changes in its website and phone app versions. Although this new digital version, in which some grievances are eliminated, is relatively better, the basic logic remains as same as the system in the book and can be subject to the same objections.

As a result, it can be stated that this work, which undoubtedly is a product of good intention, is not a systematic, consistent and practical theory.

Keywords: Islamic law, Islamic inheritance law, Farāidh, al-Awl, al-Awliyyah, Qur'an, Mathematical error.

GİRİŞ

İslam miras hukukuna dair hükümler, Kur'ân'da ayrıntısıyla işlenen fıkıh bölümlerindedir. Allah Teâlâ, hangi varisin ne kadar alacağı hususunda genel ilkeler ile yetinmemiş, tafsilatlı bir şekilde hisseleri paylaşmıştır. Hz. Peygamber de bu detaylı hükümleri küçük ilavelerle birlikte tatbik etmiştir. Nassın hukuklaşma sürecinde müctehidler miras sistemlerini bu ayrıntılı ayetler ve konuyla ilgili hadisler üzerine bina etmiştir. Naslar ayrıntılı olduğu için de miras hukukuna dair meseleler fıkıh konuları içerisinde ihtilafın en az olduğu alanlardan biri olarak dikkat çekmektedir. Dört büyük fıkıh mezhebi, bazı ayrıntı sayılacak hususlarda ihtilaf etmişler, ancak miras teorisinin kahir ekseriyetinde görüş birliği içerisinde olmuşlardır.

Dört mezhebin ittifakla kabul ettiği miras sistemindeki bazı meselelerde görülen avl veya avliye¹ diye isimlendirilen durum, özellikle ateist çevrelerce Kur'ân'da matematik hatası bulunduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Bu iddiaya göre; Kur'ân'da belirtilen hisseler sahiplerine dağıldığı zaman varislere verilmesi gereken miktar, mirasın tamamını aşabilmektedir. Diğer bir ifadeyle hisseler toplamı 1/1'den fazla çıkabilmektedir. Halbuki ortada bir tereke vardır ve Kur'ân'da belirtilen hisseler varislere dağıtılmak istendiği zaman tereke yetmemektedir. Dolayısıyla bu sistemde toplamın 1/1'den fazla çıkma ihtimali vardır ve bu matematiksel olarak mümkün olmadığı için Kur'ân'da matematik yanlışı bulunduğu iddia edilebilir.

Matematik değişmez sabiteleri olan ve herkesçe aynı sonuçların elde edildiği tamamen objektif bir disiplin olduğu için, bu iddia hem Kur'ân'a inananlar hem de inkâr edenler nezdinde dikkat çekici bir niteliğe sahip olmuştur. İnkâr edenler birçok ortam ve platformda Kur'ân'da matematik yanlışı olduğunu ısrarla dile getirirken Kur'ân'ın Allah kelâmı olduğuna inanan taraf da bu iddianın asılsız olduğunu savunma gayreti içerisinde olmuştur. Birçok

¹ Avl / Avliye: Miras taksiminde hisseler toplamının paydadan büyük çıkması durumu, bk. Ebü'l-Feth Nâsır b. Abdisseyid el-Hârizmî el-Mutarrızî, *el-Muğrib fî tertîbî'l-Mu'rib*, thk. Mahmûd Fâhûrî - Abdülhamîd Muhtâr (Halep: Mektebetü Üsâme b. Zeyd, 1979), 2/90; Muhammed Revvâs Kal'acî, *Mu'cemü lüğati'l-fukahâ* (Beirut: Dâru'n-Nefâis, 1996), 293-294.

internet sitesinde bu iddiaya karşı cevaplar verilmeye çalışılmış, bu problem akademik çalışmalara da konu edilmiştir.²

Kur'an'da matematik yanlışlığı bulunduğu iddiasına karşı yapılan çalışmalardan biri de Halis Aydemir'in öncülüğünde icra edilen *Kur'an Dersleri* isimli dersler silsilesi kapsamında yapılmıştır. Nisâ suresindeki miras ayetlerinin ayrıntılı bir şekilde ele alındığı bu derslerde³ matematik yanlışlığı iddiasını boşa çıkaracak bir miras teorisi ortaya konulmuştur. Derse katılanların katkısı ile kolektif olarak geliştirilen bu teori, *Miras Taksimi Kur'an'da Hata Yok* adıyla kitaplaştırılmış ve 2012 yılında basılmış, daha sonra da *No Error! In Qur'an* adıyla İngilizceye çevrilerek dijital olarak yayınlanmıştır.⁴

Eserde savunulan miras teorisi, gerek dört mezhebin ferâiz ahkâmından gerekse de mezheplerden bağımsız geliştirilen diğer ferâiz sistemlerinden farklı olması hasebiyle dikkat çekicidir. Ancak teoride bulunması muhtemel yanlışların tespit edilebilmesi için dışarıdan bir göz tarafından incelenmesi gerekmektedir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla eserde dile getirilen görüşler üzerine bu şekilde bir değerlendirme çalışması henüz yapılmış değildir. Bu ihtiyaca binaen kaleme alınan bu makalede, öncelikle eserde teklif edilen miras sistemi değerlendirme yapılmaksızın anlatılacak, ardından ayrıntılı bir şekilde tahlil edilecek, sistemin dijital versiyonundaki değişikliklere işaret edilecek ve elde edilen bulgular sonuç kısmında özet bir şekilde arz edilecektir.

1. TEKLİF EDİLEN MİRAS SİSTEMİ

Kur'an'da Hata Yok kitabında teklif edilen ferâiz sisteminin temelinde, miras ayetleri olarak bilinen Nisâ Suresi 11, 12 ve 176. ayetlerde yer alan ما ترك ve مما ترك ifadeleri yer almaktadır. Miras hisseleri belirtilirken Allah Teâlâ bazen “min” harf-i cerrini kullanmadan hisse oranını belirtmekte, bazen de “min” harf-i cerri ile birlikte kullanmaktadır. “Min”, teb'îz (ba'zıyye) manasında olduğu için kullanıldığı yerlerde “bir kısmı” manası katmaktadır. Dolayısıyla min'in zikredildiği hisseler mirasın tamamının değil bir kısmının üzerinden o oranın tatbik edileceğini gösterirken; eğer “min” kullanılmamışsa bu durumda bir kısımdan değil, tüm miras üzerinden o oranda hisse verileceğini ifade etmektedir. Örneğin فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثنَیْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ “Ancak, şayet onlar ikinin üzerinde kadınlar ise, o takdirde onlara bıraktığı min üçte ikisi vardır”⁵ ayetinde “min” harf-i cerri zikredilmediği için kişinin tüm mirası üzerinden 2/3 hesabı yapılarak hisseleri verilir. Bu şekilde tüm tereke üzerinden hesaplanan paylara “doğrudan hisse” denir. Ancak وَأَنْبَاؤُهُ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُسُ إِنْ كَانَتْ لَهُ وَلَدٌ “Ana-babasına da, o ikisinden her birine, bıraktığı ndan altıda bir vardır, eğer onun çocuğu var ise” ayetinde ise “min” zikredildiği için “bıraktığı ndan” ifadesi “miras olarak bıraktığı malın bir kısmından” şeklinde anlaşılmalıdır. Dolayısıyla anne babaya verilecek 1/6'lık hisse tüm tereke üzerinden değil, bazı varisler hisselerini aldıktan sonra kalanın 1/6'sı şeklinde hesaplanır. Böyle hisseler de “dolaylı hisse” denir. وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ “Yok, eğer tek bir dişi ise, o takdirde ona yarım vardır” ayetinde olduğu gibi ما veya مما ifadelerinin bulunmadığı mutlak bir hisse kullanılmışsa bunlar da “doğrudan hisse” olup tüm tereke üzerinden hesap edilir.⁶

² Örneğin bk. Metin Yiğit, “Miras Ayetlerinde Matematiksel Hata' İddiası Üzerine”, *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/2 (2018), 1-15; Abdurrahman Yazıcı, “Fıkıhta Bir Miras Meselesi Olarak Avliyye: Avl Halleri, Kaynağı ve Çözümlerin Değerlendirilmesi”, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 24 (2014), 305-327. Avliyye problemi ile ilgili literatür için bk. Yazıcı, “Fıkıhta Bir Miras Meselesi Olarak Avliyye”, 307-308.

³ Derslerin ilgili bölümlerinin video kayıtlarına şu adreslerden ulaşılabilir:
<http://eski.kurandersleri.net/meal-dersleri/35/>
<http://eski.kurandersleri.net/meal-dersleri/34/>
<http://eski.kurandersleri.net/meal-dersleri/33/>

⁴ https://www.academia.edu/10906567/Division_of_Inheritance_According_to_Quran adresinden İngilizce çevirisine ulaşılabilir.

⁵ Bu ve bundan sonraki ayetlerde *Kur'an'da Hata Yok* kitabında verilen meal esas alınacaktır.

⁶ Halis Aydemir, *Miras Taksimi Kur'an'da Hata Yok* (İstanbul: Enki Yayınları, 2012), 19-20.

Miras ayetlerindeki hisseler, doğrudan-dolaylı hisse ayırımı dikkate alınarak tasnif edildiği zaman üç varis türü ortaya çıkmaktadır:

- *Birinci grup varisler*: Sadece doğrudan hisse alıp hiçbir durumda dolaylı hisse almayanlardır. Ölenin çocukları bu grubu oluşturur.

- *İkinci grup varisler*: Bazen doğrudan hisse bazen de dolaylı hisse alan varislerdir. Anne, baba ve koca bu tür varislerdendir.

- *Üçüncü grup varisler*: Ayetlerde sadece dolaylı hisse verilen, hiçbir durumda doğrudan hisse almayan varislerdir. İki hali de *مما* ile nazil olmuş bulunan karı(lar) bu gruptandır.⁷

Varis grupları bu şekilde tespit edildikten sonra mirasın dağıtım evreleri de ortaya çıkmış olmaktadır. Tereke öncelikle birinci grup varisler arasında belirlenen hisselerde dağıtılır. Artan mal olursa sıra ikinci gruba gelir. Bu gruptakiler tüm mirastan değil, birinci gruptan artan kısım üzerinden hesap edilerek paylarını alır. Eğer hala kalan varsa üçüncü gruba sıra gelir. Onlar da ikinci gruptan kalan kısım üzerinden hesap edilerek paylarını alırlar.⁸ Örneğin öldüğü zaman geride 1 kız çocuğu, anne, baba ve karısını bırakan bir murisin terekesi şöyle taksim edilir: Birinci evrede doğrudan hisse sahibi olan kız 1/2 alır. İkinci evreye geçilir. İkinci gruptan mirasçılar olan anne ve babanın her birine tüm mirasın 1/6'sı değil, kızıdan kalan 1/2'nin 1/6'sı verilir. Ardından üçüncü evreye geçilir. Üçüncü gruptan olan karı anne ve babadan kalan kısmın 1/8'ini alır. Bu evrede dağıtılmayan 7/8'lik kısım terekenin "artan" kısmını oluşturur. Bu taksim aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

Birinci evre:

Kız: terekenin 1/2'sini alır. (T x 1/2) 12/24

İkinci evre:

Anne: Kızıdan kalan kısmın 1/6'sını alır. (T x 1/2 x 1/6) 2/24

Baba: Kızıdan kalan kısmın 1/6'sını alır. (T x 1/2 x 1/6) 2/24

Üçüncü evre:

Karı: Onlardan kalan kısmın 1/8'ini alır. (T x 1/2 x 4/6 x 1/8) 1/24

Mirasın 17/24'ü varisler arasında dağıtılır, 7/24'ü artar.⁹

İnsanlar öldüğü zaman geride bıraktıkları varisler az veya çok olabilmekte, bu varislerin vasıfları da farklı olabilmektedir. Dolayısıyla her miras meselesinde bütün gruptardan varis bulunmayabilir. Bir gruptan hiç varis yoksa mecburen bir sonraki gruba geçilip miras dağıtımına devam edilir. Mesela birinci gruptan hiçbir varisin bulunmaması durumunda, ikinci gruptan olan dolaylı hisse sahipleri doğrudan hisse sahiplerine dönüşür ve tüm tereke üzerinden hesap edilerek paylarını alırlar.

Kitapta teklif edilen teoride dikkate alınan bir başka husus, ayetlerde geçen varisler ve durumlar sıralamasıdır. Buna göre Kur'an'da zikredilme sırasına göre miras durumları sırayla gelmekte, önce zikredilen mesele bir duruma işaret ederken daha sonra gelen mesele, önceki durumun olmadığı haller için geçerli kabul edilmektedir. Durumların ve bu durumların alt versiyonlarının değişiminde ise cümleleri birbirine bağlayan atıf harfleri belirleyici rol oynamaktadır. Şöyle ki ayetlerde eğer bir cümleye başlarken *ف* harfi kullanılmış ise bu yeni duruma geçildiğini gösterir. Ancak *و* kullanılmış ise yeni bir duruma geçilmediği, önceki durumun bir başka versiyonunun söz konusu olduğu anlamına gelir.¹⁰

⁷ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 21-25.

⁸ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 26-27.

⁹ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 100-101.

¹⁰ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 47, 49, 59, 65, 66.

Tüm bu ilkeler doğrultusunda miras durumları sırasıyla şöyledir:

1. *durum*: Ölenin oğlunun ya da oğullarının olması durumudur. Bu durumda anne, baba, karı/koca ve kardeşler mirastan pay alamazlar. Kız/kızlar var ise oğul/oğullarla ikili birli, yoksa sadece oğul/oğullar mirası eşit bir şekilde paylaşılır.

2. *durum*: Ölenin oğlunun olmayıp kızının ya da kızlarının olması durumudur. Bu durumda kız sayısına bakılır. Bir tane ise $1/2$, birden fazla ise $2/3$ alır. Kalan olduğu için ikinci grup varislere geçer; Kalan $1/2$ veya $1/3$ 'lük kısım üzerinden hesap edilerek anne varsa $1/6$, baba varsa $1/6$, koca varsa $1/4$ alır. Karı -üçüncü gruptan olduğu için- hepsinden kalanın $1/8$ 'ini alır. Karı sayısı birden fazla ise her birine ayrı ayrı $1/8$ verilir. 2. durumda kardeşler (erkek-kız fark etmeksizin) hiçbir hisse alamazlar.

3. *durum*: Ölenin çocuğu olmayıp anne ve babasının olması durumudur. Birinci grup varisler (oğul ve kız) bulunmadığı için ikinci gruptan olan anne ve baba birinci gruptaki varisler gibi olurlar. Artık hisseleri kalan üzerinden değil, tüm tereke üzerinden hesap edilir. Anne $1/3$ alır, baba ise tüm varisler hissesini aldıktan sonra kalanı alır. Ölen kadın ise kocası ikinci gruptan olduğu için tüm terekeden $1/2$ alır, bu durumda babaya $1/6$ kalır. Ölen erkek ise karısı üçüncü gruptan olduğu için anneden kalan $2/3$ 'lük kısmın $1/4$ 'ünü alır. Karı sayısı birden fazla ise her birine aynı şekilde kalandan $1/4$ verilir. Bir karı olması durumunda babaya $17/24$ 'lük hisse kalır, dört karı olması durumunda ise hisse kalmadığı için baba hiçbir şey alamaz. Baba bulunduğu için kardeşler (erkek-kız fark etmeksizin) hisse alamaz.

4. *durum*: Ölenin çocuğu ve babası olmayıp annesinin olması durumudur. Anne yine birinci grup varis gibi tüm tereke üzerinden hesap edilerek hisse alır. Ancak alacağı hisse kardeşlerin olup olmamasına göre değişir. Ölenin kız veya erkek kardeşi yoksa anne $1/3$, bir tane bile kardeş varsa anne $1/6$ alır. Kız veya erkek fark etmeksizin bir tane kardeş varsa o kardeş $1/6$ alır, birden fazla kardeş varsa $1/3$ 'ü paylaşılır. Bu paylaşım eşit bir şekilde olup ikili birli şeklinde değildir. Ölenin kocası veya karısı ile ilgili hükümler 3. durum ile aynıdır. Koca tüm terekeden $1/2$, karı ise anne ve (varsa) kardeşlerden kalanın $1/4$ 'ünü alır.

5. *durum*: Ölenin çocuğu, annesi ve babası olmayıp kardeşlerinin olması durumudur. Beşinci durumun çok versiyonu vardır. Zira kardeşler sadece kız, sadece erkek veya her iki cinsiyetten de olması gibi ihtimaller vardır. Ayrıca koca veya karı/karıların da olması ya da olmaması da hisseleri etkilemektedir. Bundan dolayı beşinci durum versiyonlarına göre maddeler halinde anlatılacaktır:

a. *Ölenin 1 kız kardeşi olması versiyonu*: Kız kardeş, doğrudan $1/2$ hisse sahibidir. Bu tek kız kardeş koca ile birlikte bulunursa koca da $1/2$ alır. Ölen erkek olur da kız kardeşiyle birlikte karısı ya da karıları olursa, karı daima dolaylı hisse sahibi olduğu için, her bir karıya ayrı ayrı kız kardeşten kalan $1/2$ 'nin $1/4$ 'ü hisse verilir.

b. *Ölenin 1'den fazla kız kardeşi olması versiyonu*: Kız kardeşler, dolaylı $2/3$ hisse sahibidir. Ölenin eşi yoksa tüm tereke üzerinden $2/3$ alarak eşit paylaşılır. Eş varsa eşten kalan üzerinden hesap edilerek $2/3$ hisseyi paylaşılır. Ölen kadın ise ve kız kardeşleriyle birlikte kocası da varsa koca $1/2$ alır. Kalanın $2/3$ 'ünü kız kardeşler eşit bir şekilde paylaşılır. Ölen erkek ise kız kardeşleriyle birlikte karısı veya karıları varsa kız kardeşler terekeden $2/3$ 'ünü alır. Kalan $1/3$ üzerinden hesap edilerek her bir karıya ayrı ayrı $1/4$ verilir.

c. *Ölenin erkek kardeşi ya da erkek kardeşleri olması versiyonu*: Ölenin erkek kardeşleri -ister tek olsun ister birden fazla olsun- kalanı alırlar. Ölenin kocası varsa $1/2$ 'yi alır. Geriye kalan $1/2$ 'lik kısım erkek kardeş/kardeşlerindir. Ölen erkek ise ve bir karısı varsa, karı $1/4$ alır, kalanı erkek kardeşlerindir. Dört karısı varsa her biri $1/4$ alır. Geriye mal kalmadığı için erkek kardeşler hiçbir şey alamaz.

d. *Ölenin hem erkek hem de kız kardeşi olması versiyonu*: Kardeşler kalanı ikili birli paylaşılır. Ölenin kocası varsa $1/2$ 'yi alır. Geriye kalan $1/2$ 'lik kısım kardeşleri arasında ikili birli paylaşılır. Ölen erkek ise ve bir karısı varsa, karı $1/4$ alır, kalanı aynı şekilde

kardeşlerindir. Dört karısı varsa her biri 1/4 alır, geriye mal kalmadığı için kardeşler -bir önceki versiyonda olduğu gibi- hiçbir şey alamaz.

Kitapta teklif edilen miras sisteminde, avliye olmadığı gibi, reddiye de yoktur. Mirastan artan olursa varislere hisseleri oranınca dağıtılmaz. Çünkü böyle bir dağıtım yapılırsa Nisâ Suresi 13 ve 14. ayetlerde bildirilen “Allah’ın sınırlarının aşılması” durumu meydana gelir.¹¹ Örneğin ölenin 1 kızı olsa miras 1/2’sini alır. Kalan yarısı -ashab-ı red kapsamında- kızına verilemez. Verilirse ayette belirtilen 1/2 sınırı aşılmış olur. Hiçbir varise gitmeyen bu hisse, meselenin “artan” kısmını teşkil eder. Miras meselelerinde bu gibi durumlarda görülen artan kısım, Nisâ Suresi 8. ayette belirtilen akrabalar, yetimler ve miskinlere dağıtılır.¹²

2. SİSTEMİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Önerilen miras sistemi, görüldüğü üzere, dört mezhebin benimsediği ferâiz sisteminden hem çıkış mantığı hem de ulaşılan sonuçlar bakımından tamamen farklıdır. Naslara dayalı ve kendine özgü bir içeriğe sahip olan bu sistemi maddeler halinde değerlendirmeye çalışacağız.

a. Teoride ilk irdelenmesi gereken husus, tüm hükümlerin ve yorumların temelini teşkil eden doğrudan ve dolaylı hisse ayrımı olmalıdır. Zira eğer bu ayrımın sağlam bir temele dayanmadığı tespit edilirse teorinin en baştan çürümesi durumu söz konusu olacaktır. Buna mukabil eğer bu ayırmda bir kusur bulunmadığı ortaya konulacak olursa teorinin geri kalan ayrıntılarında hata bulunsun bile temelden bir itiraza muhatap olunmayacaktır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, kitapta savunulan miras teorisinde ayetlerde geçen *ما ترك* ve *مما ترك* ifadelerinin doğrudan-dolaylı hisse sonucunu doğurduğu iddia edilmektedir. İki ifade arasında “min” harf-i cerri farkı bulunmaktadır ve teori sahiplerine göre “min”, teb’iz manasındadır. Ancak Arap dilinde “min” 15 farklı manada kullanılabilen ilk akla gelen ve hatta diğer kullanımlarının hepsinin kaynağı kabul edilen temel anlamı, “başlangıç (ابتداء) (الغاية)” bildirmesidir.¹³ Teb’iz, “min” harf-i cerri için ikincil bir mana olup miras ayetlerinde bunun tercih edilme sebebi izah edilmelidir. Eserde teb’iz manasının izahı örnekler üzerinden gösterilmekte¹⁴ iken diğer manaların yanlış olma sebebi hakkında herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Halbuki ayetlerde min’in diğer manalarının kullanılmış olması da aynı şekilde muhtemeldir ki miras hukukunda daha önce ve günümüzde ortaya konmuş teorilerin belki de tamamı, ayetlerdeki min’i teb’iz şeklinde değerlendirmemiştir. Bu durum min’in teb’iz manasındaki kullanımının iddia edildiği gibi¹⁵ çok da açık olmadığını göstermektedir.

Miras ayetlerinde geçen min’in teb’iz manasında olması, hem Arap dili kaidelerine uymaması hem de ileri sürülen teorideki bazı hususlarla çeliştiğinden dolayı kanaatimizce doğru değildir. Bir örnek üzerinden açıklamak gerekirse içerisinde *مما* geçen yerlerden biri olan *وَلِأَبَوَيْهِ لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّسُ مِمَّا تَرَكَ...* ayetinde *مما*’nın irabı, “marifeyi açıklayan şibh-i cümle haldir” kaidesi¹⁶ gereği hal olmaktadır. *İ’râbü’l-Kur’ân* alanında telif edilen ulaşabildiğimiz tüm eserlerde ya “السُّدُّسُ kelimesinin mahzûf haline müteallik” ya da “cârr-mecrûr, müteallikin mahzûf olması durumunda onun yerine kaim olur” kaidesi¹⁷ gereği doğrudan “السُّدُّسُ kelimesinin hali” olarak geçmektedir.¹⁸ Mahzûf olan hal takdir edilecek olursa ya kevn-i âmma

¹¹ Aydemir, *Kur’an’da Hata Yok*, 471.

¹² Aydemir, *Kur’an’da Hata Yok*, 27, 54.

¹³ Ebû Muhammed Abdullâh b. Yûsuf en-Nahvî İbn Hişâm, *Muğni’l-lebib ‘an kütübi’l-e’arîb*, thk. Mâzin el-Mübârek - Muhammed Ali Hamdullâh (Dimaşk: Dâru’l-Fikr, 1964), 1/353.

¹⁴ Aydemir, *Kur’an’da Hata Yok*, 51 (1. dipnot).

¹⁵ Aydemir, *Kur’an’da Hata Yok*, 51.

¹⁶ Ahmed b. Ömer el-Hâzîmî, *Fethu Rabbi’l-beriyeye fi şerhi nazmi’l-Âcrûmiyye* (Mekke: Mektebetü’l-Esedî, 2010), 412.

¹⁷ Bahâüddîn Abdullâh el-Akîlî İbn Akîl, *Şerhu İbn Akîl* (Kahire: Dâru’t-Türâs - Dâru Mısır, 1980), 1/213.

¹⁸ el-Münteceb el-Hemedânî, *el-Kitâbü’l-ferîd fi i’râbi’l-Kur’âni’l-Mecîd*, thk. Muhammed Nizâmüddîn el-Füteyyih (Medine: Dâru’z-Zamân, 2006), 2/219; Muhyiddîn ed-Dervîş, *İ’râbü’l-Kur’âni’l-Kerîm ve beyânüh* (Dimaşk: Dâru’l-

delalet eden *كائنا مستقرا* gibi bir müştak isim belirlenir ki bu durumda *لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّسُ كَائِنًا مِّمَّا تَرَكَ* "bıraktığından olan altıda bir" manasında olur. Ya da "min" harf-i cerrine uygun bir fiilden müştak bir isim takdir edilir ki mesela *لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّسُ مَاخُوذًا مِّمَّا تَرَكَ* takdirinde "bıraktığından alınmış altıda bir" manasına gelir. Her iki durumda da altıda bir hissenin mirasın bir kısmından değil, tamamından olması gerektiği sonucu çıkar. Min'i teb'üz manasında alsak bile teoride iddia edilen sonuca ulaşamaz. Zira teb'üz manasında olduğunun alameti, onun yerine *بعض* kelimesinin konulabilmesidir.¹⁹ Bu durumda *لِكُلِّ وَاحِدٍ مِّنْهُمَا الشُّدُّسُ كَائِنًا بَعْضٌ مَّا تَرَكَ* "bıraktığının bir kısmı olan altıda bir" manasına geleceği için yine altıda birlik hissenin mirasın bir kısmından hesap edilmesi gerektiği sonucu çıkarılamaz.

Min'in teb'üz manasında alınması ve bundan yola çıkarak doğrudan-dolaylı hisse ayrımı yapılması teorisinin kendisi ile de çelişen sonuçlara götürmektedir. Örneğin teoriye göre murisin oğlu ve kızı birinci grup varisler arasında olup daima doğrudan hisse sahibidirler. Ancak Nisâ Suresi 7. ayette anne ve babalarına mirasçı olan erkek ve kadın varislerin (oğullar ve kızlar) payından bahsederken *مما* denilmiş, dolaylı hisse için kullanılan kalıp kullanılmıştır. Teoriye göre oğul ve kız terekenin tamamından hisse sahibi iken ayette "bir kısmından" denilmesi çelişki arz eder. Bu çelişkinin meydana gelmemesi için doğrudan-dolaylı hisse ayrımının doğru olmadığını kabul etmek gerekir.

Teorinin temelinde bulunan bu ayrım, izaha muhtaç bazı durumların meydana gelmesine de yol açmıştır. İslam miras sisteminde aynı nitelikte olan erkek ile kadın arasında genelde 2'ye 1 oranı gözetilmiştir. Mezheplerin benimsediği ferâiz sisteminde bu oran karı ile koca arasında da mevcuttur. Koca, murisin çocuğunun olup olmamasına göre 1/2 veya 1/4 alırken, karı 1/4 veya 1/8 almaktadır. Ancak *Kur'an'da Hata Yok* kitabında teklif edilen sistemde bu oran bazen bulunmakta, bazen de ihmal edilmektedir. Zira kız ile birlikte varis oldukları zaman koca dolaylı 1/4, karı ise dolaylı 1/8 aldığı için hisseler oranlıdır. Ancak ölenin kızı yoksa bu durumda koca doğrudan 1/2, yani terekenin tamamının 1/2'sini alırken karı dolaylı 1/4, yani anneden kalanın 1/4'ünü almaktadır. Bu durumda koca ile karı arasındaki 2/1 oranı, 3/1'e çıktığı için genel kural bozulmuş olur. Ölene yakınlık bakımından denk olan koca ile karının, aynı şartlar altında iken birinin doğrudan diğerinin dolaylı hisse alması izah edilmelidir. Kitapta bu durum yazar tarafından ifade edilmiş, ancak herhangi bir açıklama yapılmamıştır.²⁰

Buna benzer bir durum ölenin çocuğu, annesi ve babası olmayıp kız kardeşinin mirasçı olması şeklindeki 5. *durum*'da da söz konusudur. Murisin 1 kız kardeşi varsa doğrudan 1/2 alırken, 1'den fazla kız kardeşi olursa dolaylı 2/3 almaktadırlar.²¹ Tüm şartlar aynı iken, iki mesele arasında sadece kız kardeşlerin sayısı farklı iken birinin doğrudan diğerinin dolaylı hisse alması, başka hiçbir varis için söz konusu olmayan ilginç bir durumdur. Bunun bir sonucu olarak kız kardeşler ile ilgili bazı meselelerde garip sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Mesela geride koca ve 1 kız kardeş bırakan kadının mirası taksim edilirken koca 1/2, kız kardeş de 1/2 (terekenin %50'si) alır.²² Ancak kız kardeş sayısı 2 olsa idi teoriye göre koca yine 1/2 alırken, kız kardeşler dolaylı hisse sahibi olduğu için kocadan "kalanın" 2/3'ünü (terekenin %33'ü) alır.²³ Diğer tüm şartlar aynı iken 1 kız kardeşin aldığı hissenin 2 kız

İrşâd - Dâru İbn Kesîr - el-Yemâme, 1992), 2/171; Ahmed b. Muhammed el-Harrât, *el-Müctebâ min müşkili i'râbi'l-Kur'âni'l-Kerîm* (Medine: Mücemmeu'l-Melik Fehd, 1426), 1/165-166; Mahmûd Süleymân Yâkût, *I'râbü'l-Kur'âni'l-Kerîm* (İskenderiye: Dâru'l-Marifeti'l-câmiyye, ts.), 2/872; Mahmûd Sâfi, *el-Cedvel fi i'râbi'l-Kur'âni'l-Kerîm ve sarfih ve beyânih* (Dimâşk-Beyrut: Dâru'r-Reşîd - Müessesetü'l-İmân, 1995), 2/451.

¹⁹ İbn Hişâm, *Muğni'l-lebîb*, 1/353.

²⁰ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 91 (79. dipnot).

²¹ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 109, 121.

²² Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 110.

²³ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 122.

kardeşin aldığı hisseden daha fazla olması, kabullenmesi zor bir durum olarak kaydedilmelidir.

Doğrudan-dolaylı hisse ayrımının direkt sonucu olan bu iki durum, esasında Kur'ân'ın böyle bir ayrımı öngörmediğini, miras hisselerinin tamamının terekenin tamamı üzerinden hesap edilmesinin daha doğru olduğunu göstermektedir.

b. Teoride konuşulması gereken bir başka husus, veled (وَلَدٌ) kelimesine verilen anlam ile ilgilidir. Arapçada oğul ve kız çocuk için ortak olarak kullanılan²⁴ bu kelime, miras ayetlerinde sıklıkla geçmektedir. Ancak kitapta وِلْدٌ kelimesine bazı yerlerde hem kız hem de erkek çocuk manası verilirken bazı yerlerde sadece kız çocuğu manasına geldiği ifade edilmektedir. Örneğin Nisâ 11'in hemen başındaki وَأَوْلَادِكُمْ kelimesinde hem kız hem erkek çocuk manasında iken, وَإِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ kısmında sadece kız manasına, hemen ardından gelen فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ de ise hem kız hem de erkek çocuk manasına verilmektedir.²⁵ Nisâ 12'de ise aynı kelime art arda gelen dört cümlede geçmektedir. Ancak veled kelimesi, birinci ve üçüncü cümlede hem kız hem de erkek çocuk demek iken; ikinci ve dördüncü cümlede sadece kız çocuk manasında kullanılmıştır.²⁶ Peş peşe aynı kelime kullanıldığı halde bazılarında sadece kız, bazılarında ise hem kız hem de erkek çocuk manası verilmesi izaha muhtaç bir durumdur.

Veled kelimesine farklı manalar verilmesinin sebebi, kitapta yeterince açıklanmamıştır. Sadece kız manasına geldiği iddia edilen ilk yerde “Burada وِلْدٌ ile kastedilen kız çocuğu olmalıdır; zira erkek çocuktan mal artmamaktadır” şeklinde bir izah bulunmakla²⁷ birlikte ifade edilen gerekçe yine teorinin ilk hükümleri olduğu için teori kendi kendini referans göstermiş olmaktadır. Bu da makbul bir izah sayılamaz. Hemen ardından gelen ve veled kelimesine hem kız hem de erkek manası verilen kısımda, bu geri dönüş dikkat çekmiş olmalı ki bir dipnotta izah etme gereksinimi duyulmuş; “Bu ayette وِلْدٌ kelimesi hem erkek hem de kız çocuğu anlamına gelebilir. Zira buna mani bir durum ayetin kendisinde söz konusu değildir” denilmiştir.²⁸

Buradan anlaşılıyor ki ayette geçen veled kelimesinin erkek çocuk anlamında kullanılması teoriye uymuyorsa sadece kız çocuğu, uyuyorsa hem kız hem erkek çocuğu manası verilmektedir. Ancak bu durumda da ayetlerin mi teoriyi belirlediği, yoksa teorinin mi ayetlerin manasını belirlediği problemi doğmaktadır. Olması gereken ayetlerin teoriyi şekillendirmesi iken burada teorinin ayetleri şekillendirmesi söz konusudur.

c. Başta ifade edildiği üzere bu miras teorisi, Kur'ân'da matematik yanlışı olduğu iddiasını çürütmek için ortaya konulmuş; bu amaç kitabın ismine yansıtılacak kadar önemsenmiştir. Matematik hatası iddiasında dile getirilen örneklerde hisseler toplamının paydadan fazla çıkması durumu söz konusudur. Böyle bir duruma düşmemek için *Kur'an'da Hata Yok* kitabındaki sistemde varislere düşen paylardan mümkün olduğunca kısıntıya gidildiği görülmektedir. Bunun bir sonucu olarak da birçok meselede miras taksim edildikten sonra geriye mal artmaktadır. “Artan problemi” olarak isimlendirebileceğimiz bu durum, hayatın gerçekleriyle bağdaştırılması zor bir problem olarak teoride karşımıza çıkmaktadır.

Fıkıh mezheplerinin kabul ettiği miras sisteminde de bazı varislerin (genelde asabe) bulunmaması sebebiyle maldan artma durumu söz konusu olabilmektedir. Ancak bu problem

²⁴ el-Ferâhidî Halîl b. Ahmed, *Kitâbü'l-Ayn*, thk. Mehdî el-Mahzûmî - İbrâhîm es-Sâmerrâî (Kahire: Dâru'l-Hilâl, ts.), 8/71; Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem el-Ensârî İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab* (Beyrut: Dâru Sâdir, ts.), 3/467; Ahmed b. Muhammed el-Feyyûmî, *el-Misbâhu'l-münîr fî garîbi's-Şerhi'l-kebîr*, thk. Abdülazîm eş-Şinnâvî (Kahire: Dâru'l-Meârif, 1977), 671.

²⁵ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 41, 49, 59.

²⁶ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 77, 84, 91, 99.

²⁷ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 49 (5. dipnot). Benzer izahlar için bk. Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 84-85, 99-100.

²⁸ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 59 (1. dipnot).

hisse sahibi akrabalara kalanın verilmesi şeklindeki reddiye ile çözülmekte, artan mal karı-koca haricindeki varislere hisseleri oranında dağıtılmaktadır.²⁹ *Kur'an'da Hata Yok* kitabındaki teoride ise, avliye olmadığı gibi, reddiye de yoktur. Çünkü artan mal varislere verilecek olursa Allah'ın sınırları aşılmış olur.³⁰ Teori sahiplerinin bu probleme dair geliştirdiği çözüm, artan malın Nisâ Suresi 8. ayette sayılan (miras almamış) akrabalar, yetimler ve miskinlere dağıtılması şeklindedir.³¹

Mirastan artan kısmın az bir oranda olması durumunda bu çözümün tatbiki mümkün görünmektedir. Varisler mirasın çoğunu paylaştıktan sonra geriye kalan az bir kısmı murisin hayrına ayette sayılan üç grup insana dağıtabilir. Ancak kitaptaki teorideki bazı meselelerde artan kısım ciddi bir yekûn tutabilmektedir. Örneğin geride sadece 1 kız bırakan bir kişinin mirasının yarısı kızına verilmekte, diğer yarısı ise artmaktadır.³² Bir anne ve bir erkek kardeş bırakan kişinin mirasında anneye 1/6, erkek kardeşe de 1/6 verilirken mirası 2/3'lük büyük kısmı "artan" durumundadır.³³ Gariptir ki anne ile birlikte varis olan kardeş sayısı yedi bile olsa mirasın yarısı artmakta,³⁴ ölenin en yakınları malın yarısıyla yetinirken, terekenin diğer yarısı belki hiç akrabalık bağı bile olmayan başka kimselere dağıtılmaktadır. Daha birçok meselede artan kısım ya mirasın ciddi bir oranını oluşturmakta, ya da anne-baba gibi yakın varislerin aldığından çok daha fazlasına tekabül etmektedir.³⁵ Tüm bu durumlar hayatın gerçekleriyle bağdaştırılması zor, kabulü ve tatbiki pek mümkün görünmeyen çözümlerlerdir.

Bazı meselelerde yüksek oranda mal artması, teori sahiplerini de rahatsız etmiş olmalı ki ara ara izah etme gereği duymuşlardır. Yapılan ilk izahta bu şekilde artan çıkması "Kur'ân'a göre" miras taksiminde çoğunlukla olan bir durum olduğu ifade edilerek problemin kaynağı olarak teori değil, bizzat Kur'ân adres gösterilmiştir. Ardından böyle çıkmasının hikmeti, muhtemel varislerin mevcut olup olmamalarını karşılayabilecek bir esneklik sağlaması ve Nisâ 8'de sayılan üç gruba bir şeyler verilebilmesini kolaylaştırmak şeklinde izah edilmiştir.³⁶ Varis olarak sadece anne ile bir erkek kardeşin bulunduğu bir örnekte terekenin 2/3'ünün artıyor olmasında da açıklama yapılmı ihtiyacı hissedilmiş, murisin eşinin bulunmaması sebebiyle fazla hisse arttığı ifade edilmiştir.³⁷ Ancak aynı meselede en fazla pay alan eş (koca) bulursa bile yine de hisse artacak olması, yapılan izahı boşa çıkarmaktadır.

Öte yandan artan miktarın varis olmayan akrabalara, yetimlere ve miskinlere dağıtılması ilkesi de her zaman çözüm olmayabilir, hatta yeni problemlere kapı açabilir. İlgili ayette bu üç grubun miras taksiminde hazır bulunması halinde mal alacakları ifade edilmiştir ki bunlardan hiçbirinin hazırda bulunmaması durumunda artan hisselerinin ne yapılacağı yine problem olarak kalmaya devam edecektir. Hiç olmamaları sorun olduğu gibi çok sayıda olmaları da bir başka problem doğuracaktır. Mesela tek kızından başka varisi olmayan bir fabrika sahibi vefat etse fabrikanın yarısı kızına kalacak, diğer yarısı miras taksiminde hazır bulunan ama fabrika idaresi konusunda hiç ailevi tecrübesi bulunmayan muhtaçlara verilecektir. Bu durumdaki bir fabrikanın nasıl faaliyetine devam edeceği muammadır. Ayrıca ayetteki akrabalar kısmının ucu açık olup artan hissenin sadece güçlü nüfuzlu akrabalara verilerek zayıf akrabaların göz ardı edilmesi de ihtimal dahilindedir. Tüm bu durumlar artan

²⁹ Ebu'l-Fadl Mecdüddin Abdullah b. Mahmûd el-Mevsilî, *el-Muhtâr li'l-fetvâ* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye, ts.), 5/99; Ebu'l-Kâsım Ömer b. el-Hüseyin el-Hırakî, *Metnü'l-Hırakî* (Tanta: Dâru's-Sahâbe li't-türâs, 1993), 89; Hanefî ve Hanbelî mezhepleri reddiye usulünü baştan beri kabul ederken Maliki mezhebi III/IX. yüzyıldan, Şafii mezhebi ise IV/X. yüzyıldan itibaren kabul etmeye başlamıştır. Bk. Hamza Aktan, "Red", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2007), 34/511.

³⁰ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 471.

³¹ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 27, 54.

³² Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 54, 279.

³³ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 67.

³⁴ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 69-70.

³⁵ Örnekleri için bk. Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 85-86, 86-87, 92.

³⁶ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 54 (1. dipnot).

³⁷ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 67 (3. dipnot).

hissenin Nisâ 8'de ifade edilen gruplara dağıtılması ile problemin ortadan kalkmayacağını göstermektedir.

d. Teklif edilen miras sisteminde tartışılması gereken bir başka husus, birden fazla karının varis olması durumunda ayette belirtilen hissenin her birine ayrı ayrı verilmesi noktasındadır. Fıkıh mezheplerinin kabul ettiği miras sisteminde birden fazla karı olması durumunda bir karının hissesini eşit bir şekilde paylaşmaktadırlar.³⁸ Ancak bu sistemde bir karının hissesi her bir kariya ayrı ayrı verilmektedir. Oysa Allah Teâlâ, karının hissesini belirtirken *وَلَهُنَّ الرُّبْعُ* (...onlara dörtte bir vardır) ve *فَلَهُنَّ الثُّمُنُ* (...onlara sekizde bir vardır) ifadelerini kullanmış, *ولكل واحدة منهن...* gibi her birine ayrı verileceğini söyleyen bir tabir zikretmemiştir. Nasıl ki *فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ* (Ancak, şayet onlar ikinin üzerinde kadınlar ise, o takdirde onlara bıraktığının üçte ikisi vardır) ayetinde birden fazla olan kızların her birine ayrı ayrı 2/3 verilmiyorsa, aynı kalıbın kullanıldığı karılara da ayrı ayrı verilmemesi gerekir. Ayetlerdeki ifadelerin titizlikle değerlendirilmesi ile oluşturulan bir teoride bunun gözden kaçmış olması ciddi bir eksikliklerdir.

Karılarla ayrı ayrı hisse verilmesinin bazı meselelerde problemlerle sonuçlara neden olduğu da görülmektedir. Örneğin geriye baba ve dört karı bırakan bir murisin mirasında karıların her biri mirasın 1/4'ünü almakta, baba ise geriye hiçbir şey kalmadığı için miras alamamaktadır.³⁹ Karılar miras alırken babanın alamaması makul değildir. Zira baba murise daha kuvvetli olan kan bağı ile bağlıyken, karısı evlilik akdi ile bağlıdır. Aynı meselede anne de bulunması halinde anne 1/3 almakta, karıların her biri anneden kalan 2/3'ün 1/4'ünü almakta, babaya ise yine bir şey kalmamaktadır.⁴⁰ Garip bir şekilde anne ve karılar alırken baba yine hiçbir şey alamamaktadır. Buna benzer dikkat çekici bir durum karılar ile kardeşlerin beraber bulduğu meselelerde de vardır. Örneğin iki kız kardeş ve dört karının olduğu meselede mirasın 2/3'ünü kızlar almakta, kalan 1/3'ün 1/4'ü de her bir kariya ayrı ayrı verilmektedir.⁴¹ Ancak aynı meselede iki kız kardeş yerine iki erkek kardeş olsa karılar mirasın tamamını alırken erkek kardeşlere hiç mal verilmemektedir. Kardeşler iki erkek iki kız şeklinde olsa da aynı durum söz konusudur.⁴² İki kız kardeş mirasın çoğunu (2/3) alırken cinsiyetlerinin erkek olması halinde hiç miras alamamaları makul değildir.

Bu meselelerde önemli bir mantık problemi bulunmakta olup bu durumlar hakkında kitapta makul ve yeterli bir izah da yapılmamıştır. Yukarıdaki ilk örnekte babaya miras kalmaması "ilginç bir durum" olarak nitelenmiş, babanın başka durumlarda mirasın tamamını alabildiğine işaret edilerek bu meselede miras alamaması normal gösterilmeye çalışılmış, hatta bu durumda "mucizevi bir boyut" olduğu ileri sürülmüştür.⁴³ Aynı durumun olduğu diğer yerlerde de yine makul bir gerekçe sunulamamış, mağdur olan yakın erkek varislerin mirastan pay alabilmesi bazı varislerin olmadığı diğer meselelere havale edilmiştir.⁴⁴ Halbuki diğer meselelerde mağduriyet yaşamayacak olmaları bu meselede mağdur olmalarını normal göstermemelidir.

Miras bırakanın karısı ile ilgili bir başka çelişkili durum, az önceki örneklerde de görüldüğü üzere karının babanın veya erkek kardeşlerin önüne geçmesi noktasındadır. Halbuki yukarıda teoriyi izah ederken anlatıldığı üzere karı üçüncü grup varislerdendir ve hissesi ayetlerde daima dolaylı olarak verilmiştir. Yani ikinci gruptakiler aldıktan sonra kalan

³⁸ Hırakî, *Metnü'l-Hırakî*, 87; Ebü'l-Hasen Ali b. Muhammed el-Mâverdi, *el-Hâvi'l-kebir*, thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd - Ali Muhammed Muavvaz (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye, 1994), 8/97; Ebû Bekir Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl es-Serahsî, *el-Mebsût* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1989), 29/148; Halîl b. İshâk el-Cündî Sîdî Halîl, *el-Muhtasar*, thk. Ahmed Câd (Kahire: Dâru'l-Hadîs, 2005), 260.

³⁹ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 283.

⁴⁰ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 151.

⁴¹ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 123.

⁴² Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 116-117, 130-131, 159.

⁴³ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 95 (89. dipnot).

⁴⁴ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 117 (105. dipnot), 131 (114. dipnot).

üzerinden 1/4 veya 1/8 şeklinde mirasını alması gerekmektedir. Ancak yukarıdaki örneklerde olduğu gibi ikinci gruptaki baba ve erkek kardeşlerden öne geçebilmektedir. Bu da teklif edilen sistemde tutarlılık olmadığı eleştirilerine kapı açabilir. Tutarlı olan, babanın veya erkek kardeşlerin ikinci evrede mirasın tamamını alması, üçüncü evreye mal intikal etmediği için karının/karıların hiçbir hisse alamaması şeklindedir.

Öte yandan kitapta üçüncü grup varislerin en fazla ikinci gruba yükselebileceği, birinci gruba yükselmelerinin hiçbir durumda mümkün olmadığı ifade edilmektedir.⁴⁵ Ancak ilk iki gruptan kimse olmaması halinde ölenin karısı, birinci gruptanmış gibi tüm tereke üzerinden hisse almaktadır.⁴⁶ Bu husus da başka bir teori-pratik çelişkisi olarak ayrıca kaydedilebilir.

e. Yukarıda ifade edildiği üzere, *Kur'an'da Hata Yok* kitabında teklif edilen miras sistemi durum ve versiyon şeklinde tasnif edilmiştir. Bu tasnifte de ayetlerdeki و ve ف atıf harfleri esas alınmıştır. Her ف harfi yeni bir duruma geçildiğini ve önceki durumun artık geçerli olmadığını ifade ederken; و harfi aynı durum içerisinde farklı bir versiyondan bahsedildiğini göstermektedir.

Bu ilke teori boyunca titiz bir şekilde gözetilmiş, sistemin hemen hemen tamamında sorunsuz bir şekilde tatbik edilmiştir. Sadece Nisâ 176'daki bir ف harfi sisteme uymamaktadır. Şöyle ki sistemdeki durumlar anlatılırken 5. durumun dört alt versiyonu olduğu ifade edilmişti. Teori sahipleri bu hükümleri Nisâ 176'daki dört cümleden çıkarmıştır:

(a versiyonu) *إِنْ امْرُؤٌ هَلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتٌ فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ*

(c versiyonu) *وَهُوَ يَرِثُهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهَا وَلَدٌ*

(b versiyonu) *فَإِنْ كَانَتَا اثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الثُّلُثَانِ مِمَّا تَرَكَ*

(d versiyonu) *وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَيْنِ*

Bu cümleler aynı durumun farklı versiyonları iken ikisinin başında و harfi bulunmakta, birinde ise ف harfi bulunmaktadır. Bu da teori ile çelişmektedir. Zira kız kardeşlerin bir tane olması ile birden fazla olması, aynı durum (çocuk, anne ve babanın olmaması durumu) kapsamındadır. İkisinin farklı durumlar olduğu iddia edilemez. Zira ölenin kızlarının anlatıldığı Nisâ 11'de bu iki versiyon birbirlerine و harfi ile bağlanmıştır: *فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ فَلَهُنَّ* Kızlar ile kız kardeşlerin durumları arasında mantık birlikteliği olduğu da teori sahiplerinin kabul ettiği ve kitapta dile getirdiği bir husustur.⁴⁷ Tüm bu veriler atıf harflerini dikkate alarak tatbik edilen durum-versiyon usulünün doğruluğunda şüphe oluşturmaktadır.

f. Kitapta teklif edilen miras sisteminin önemli eksiklerinden biri, hadislerin yeterince dikkate alınmamış olmasıdır. Teori doğrudan ayetler üzerine bina edilmiş, İslam hukukunun ikinci önemli kaynağı olan sünnet ise çoğunlukla göz ardı edilmiştir. Hadislere sadece girişteki "Mirasla İlgili Hadisler" başlığındaki listede ve 54. sayfadaki bir dipnotta atıfta bulunulmuştur. İsmi geçen listedeki hadisler de katilin ve gayrimüslimin mirasçı olamaması; oğlun kızı,⁴⁸ dede, nine ve azatlı kölelerin payı; varise vasiyet yasağı gibi kitapta hiç dile getirilmeyen hususlar hakkında olup sadece 11 hadis içeren bu liste eksiktir.⁴⁹ Mirasla ilgili çok sayıda hadisin bulunduğu dikkate alınırca, liste oluşturulurken kaynaklardan belirli hadislerin seçildiği anlaşılmaktadır. Teori ile çelişen çok sayıda sahih hadis, eserde kendisine yer bulamamıştır.

⁴⁵ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*.

⁴⁶ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 167, 355-357.

⁴⁷ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 109 (99. dipnot).

⁴⁸ Oğlun kızının geçtiği hadis, kitapta sehven oğlun oğlu şeklinde tercüme edilmiştir.

⁴⁹ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 35-36.

Teorinin bu açıdan eksiğinin daha iyi görülmesi için, en güvenilir hadis kitapları arasında yer alan Buhârî'nin (ö. 256/870) *el-Câmi'u's-sahîh*'indeki miras rivayetlerine bakılabilir. Mesela Abdullah b. Mesûd'un (ö. 32/652-3) rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) kızın olduğu bir miras taksiminde kız kardeşe kalanı vermiştir.⁵⁰ Kitapta teklif edilen sistemde ölenin kızı varken kız kardeşi mirastan pay alamadığı için bu hadis teori ile çelişmektedir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Nisâ Suresi 8. ayet kapsamında kız kardeşe kalanı verdiği söylenemez. Çünkü bu durumda ayetteki üç gruptan sadece birine verip diğer ikisini ihmal etmiş olur. Bu mümkün olmadığı için bu hadisin klasik miras teorisindeki asabe meâl-gayr hükmünü ifade ettiğini, *Kur'an'da Hata Yok* kitabındaki sistem ile uyumlu olmadığını söylemek mümkündür.

Benzer bir durum, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ölen bir kadının mirasını paylaşırken oğulları ile birlikte kocasına da hisse verdiğini ifade eden hadiste vardır.⁵¹ Halbuki kitaptaki teoriye göre ölenin oğlu varsa kız hariç hiçbir varis miras alamamaktadır. Bu hadis de teori ile çelişmektedir.

Vasiyeti üçte birle sınırlandıran meşhur hadisin de kitaptaki sistem ile uyumlu olmadığını söylemek mümkündür. Ağır hastalık geçiren ve öleceğini zanneden Sa'd b. Ebî Vakkâs (ö. 55/675), geriye sadece tek kız varisi olduğunu ifade ederek malının üçte ikisini vasiyet etmek istediğini ifade etmiş, ancak Hz. Peygamber (s.a.v.) kabul etmemiştir. Yarısını vasiyet teklifi de aynı şekilde kabul görmeyince üçte birini vasiyet etmek istediğini söylemiş, Efendimiz bu ısrarlı isteği kerhen de olsa kabul etmiş, ailesini aç bırakmaktansa zengin bırakmasının daha hayırlı olduğunu söylemiştir.⁵² Kitaptaki sisteme göre ölenin tek kızı varsa mirasın yarısını almakta, kalan yarısı ona reddiye olarak verilememektedir. Sa'd b. Ebî Vakkâs'ın tek kızı yarından fazla alamayacaksa Hz. Peygamber'in ikinci teklifi geri çevirmesinin ve üçüncü teklifi çok da içine sinmeyerek kabul etmesinin bir mantığı kalmamakta, en son yaptığı izah da boşa çıkmaktadır. Tek kızın yarından fazla hisse alabilmesi mümkün olmalıdır ki Hz. Peygamber'in o kızın 2/3'ten daha az almasını engellemesinin bir anlamı olabilsin. Bu üç merfu rivayetin haricinde aynı kaynakta geçen bazı mevkuf rivayetlerin de dikkate alınmadığını söylemek mümkündür.⁵³

Görüldüğü üzere kitaptaki miras sisteminde senet açısından sahih nitelikli hadislerden bile yeterince istifade edilmemiştir. Eserde bu hadislerin dile getirilip niçin dikkate alınmadıklarının izah edilmemiş olması büyük bir eksiklik olarak kayda geçmelidir.

Hadisler konusunda dile getirilmesi gereken bir başka husus, hadiste geçmeyen anlamların teoriyi destekler mahiyette sunulmuş olmasıdır. Teoriye göre artan hisselerin Nisâ 8'de belirtilen üç gruba dağıtılması gerektiği yukarıda ifade edilmişti. Kitapta bu hükmü izah eden dipnotta artanın dağıtılmasını destekler mahiyette Hz. Peygamber'in (s.a.v.) "mirastan artan kısmın ölenin eril bakımdan akrabası olan kimselere dağıtılmasını önerdiği" söylenmektedir.⁵⁴ Oysa ki atıf yapılan hadis *فَمَا بَقِيَ فَلْأُولَىٰ ذَكَرَ* (Belirli hisse sahiplerine hisselerini verin. Kalan, en yakın erkek varisindir)⁵⁵ demektedir, fıkıh mezheplerinin benimsediği *ashab-ı ferâizin hissesini dağıtıp kalanı asabeye verme* sistemini anlatmaktadır. Dolayısıyla söz konusu hadisin Nisâ 8'deki üç grup (akrabalar, yetimler, miskinler) ile bağlantılı olduğunu iddia etmek, hadiste bir emir söz konusu iken bunu Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bir önerisi olarak sunmak doğru görünmemektedir.

g. Kitaptaki teorinin önemli eksiklerinden biri de boşluklar içermesidir. Sistemde sadece ayetlerde geçen varislerin durumları hakkında bilgi verilmiş, hadislerin tamamladığı

⁵⁰ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Mustafâ Dîb el-Buğâ (Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1987), "Ferâiz", 7 (No. 6355), 11 (No. 6361).

⁵¹ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, "Ferâiz", 10 (No. 6359).

⁵² Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, "Ferâiz", 5 (No. 6352).

⁵³ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, "Ferâiz", 4, 5 (No. 6353), 9 (No. 6358).

⁵⁴ Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 54 (1. dipnot).

⁵⁵ Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, "Ferâiz", 4 (No. 6351), 6 (No. 6354), 8 (No. 6356), 14 (No. 6365).

diğer varisler teoriye hiç dahil edilmemiştir. Örneğin kitapta oğlun oğlu ve kızının durumu hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Oğuldan olan torunların tek veya çok kız ile birlikte varis olması, kızın olmaması halindeki veraset durumları gibi konular izah edilmemiştir. Aynı şekilde anne ve babanın yokluğu durumunda varis olabilen dede ve ninelerin nasıl mirasçı olacaklarına ilişkin de bir bilgi yoktur.

Miras sisteminde üçüncü ciheti (uhuvvet) teşkil eden kardeşler teoride kendilerine yer bulabilmiştir. Ancak sadece öz kardeşlerin durumu hakkında bilgi bulunan teoride baba bir kardeşler ile anne bir kardeşler yer almamaktadır. Yine bu cihette yer almasına rağmen yeğenler de kitapta yer almayan varisler arasındadır.

Dördüncü cihetten (umûmet) varis grubunu teşkil eden amca, amca oğlu ... gibi uzak akrabalara -diğerlerine göre nadir de olsa- ihtiyaç duyulabilmektedir. Öz veya üvey amcaların ayrıntılı durumları bir tarafa, amcanın hiç yer almaması da teorinin boşluğu olarak kaydedilmelidir.

h. Kitapta dikkat çeken bir diğer husus, teorinin müellif ve ekibine değil de doğrudan Kur'an'a veya Allah'a nispet edilmiş olmasıdır. Bu bağlamda kitapta yer alan "ayette geçtiği üzere", "bu durum, ayetin açık bir hükmüdür", "ayetin sarîh ifadesinden anlaşıldığına göre", "(karşıt görüş) esasen ayetin lafzına uygun düşmemektedir", "Kur'an'a göre miras taksiminde", "Kur'an'ın ifadesiyle", "ilahi irade iki kız kardeşin hissesini dolaylı bir pay olarak takdim etmektedir", "Bahse konu bu hisse türleri bir yorumun ürünü değil, ayetin doğrudan lafzî sonucudur" gibi ifadeler⁵⁶ teorinin doğrudan Kur'an'a veya Allah'a ait olduğu izleniminin verilmek istendiğini göstermektedir. Muhtemelen bu söylenenlerin kişisel çıkarımlar değil, doğrudan Allah'ın emri olduğu şeklinde bir algı oluşturma amacıyla kullanılan bu ifadeler ilmi bir üslupta yer almamalıdır.

3. DİJİTAL VERSİYONUNDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

Kur'an'da Hata Yok kitabında teklif edilen miras sistemi, daha kolay hesap yapılabilmesi için bir web sitesi⁵⁷ ve Android telefonlar için uygulama⁵⁸ haline getirilmiştir. Bu dijital versiyonunda yaptığımız hesaplamalarda kitaptaki ile genel anlamda benzer sonuçlar elde edilmekte iken bazı meselelerde programın farklı netice verdiği tespit edilmiştir. Bu durum 2012 yılında kitabın neşredilmesinden sonra sistemde bazı tadilatların yapıldığını göstermektedir. Dijital versiyonunda yapılan değişiklikler hakkında kısaca bilgi vermek istiyoruz.

Kitaptaki sisteme göre, birinci ve ikinci gruptan varislerin olduğu bir meselede (2. *durum*) üçüncü gruptan olan karı, ikinci gruptakilerden kalan üzerinden hesap edilerek (üçüncü evre) 1/8 hisse almakta iken; dijital versiyonunda ikinci grup varis gibi ikinci evrede hisse almaktadır. Örneğin karı, kız, anne ve babadan oluşan meselede karı, anne ile babadan kalan üzerinden 1/8 değil, kızdaki kalan 1/2 üzerinden hesap edilerek 1/8 almaktadır. Bu durumda, üçüncü grup varislerin ikinci grup varislerden artan üzerinden hesap edilerek paylarını alacakları ilkesinden kısmen geri adım atılmış görünmektedir. Ancak birinci gruptan varis olmaması durumunda (3. *durum*) önceki ilke geçerli kabul edilmekte, ikinci grup varislerden kalan üzerinden hesap edilerek 1/4'lük hissesini almaktadır.

Sistemin dijital versiyonunda, ölenin çocuklarının olmadığı 3. *durumda* ciddi değişikliklerin yapıldığı görülmektedir. En önemli farklılık, babanın kardeşleri sakıt etmesi noktasındadır ki yeni versiyonda baba kardeşleri mirastan düşürmemektedir. Babayla birlikte bir kardeş varsa 1/6, birden fazla varsa 1/3 almaktadır. Baba varken kardeşlerin de hisse alıyor olması, kalanı alacak olan babanın hissesini azaltmaktadır. Hatta bazı durumlarda diğer varislerden hiçbir şey kalmadığı için babanın mal almaması söz konusu olabilmektedir ki bu

⁵⁶ Sırasıyla bk. Aydemir, *Kur'an'da Hata Yok*, 26, 42, 47, 51, 54 (1. dipnot), 60, 121, 123 (109. dipnot).

⁵⁷ Erkek muris için bk. https://kurandersleri.net/miras/Miras_Erkek.html

Kadın muris için bk. https://kurandersleri.net/miras/Miras_Kadin.html

⁵⁸ Uygulama adı: *Kur'an-ı Kerim'e Göre Miras Taksimi*

durumda babanın mağdur olduğu görülmektedir. 3. durumda hisse almaya başlayan kardeşler aynı cinsiyette ise eşit hisse alırken kızlı erkekli olmaları durumunda ikili birli paylaşmaktadırlar. Nisâ 12'den çıkarılan bu hükümlerde eski versiyonda kardeşlerin eşit paylaşması söz konusu iken dijital versiyonda ikili birli paylaşım esas alındığı için bu da önemli bir değişiklik olarak kaydedilmelidir.

3. durumdaki bu değişiklik, çocukların ve babanın bulunmadığı, annenin varis olduğu 4. durumda da söz konusudur. Erkek ve kız kardeşler kitaptaki versiyonda eşit hisse alırken dijital versiyonda ikili birli paylaşım esas alınmıştır. Ayrıca bir kardeşin olması durumunda anne kitapta 1/6 hisse alırken yeni versiyonda 1/3 almaktadır. Annenin 1/6'ya inmesi birden fazla kardeş olması durumunda söz konusu olmaktadır ki bu açıdan fıkıh mezheplerinin miras sistemiyle aynı noktaya gelinmiştir.

Sistemin 5. durumunda da bazı meselelerde önemli değişiklikler yapılmıştır. Murisin kadın olması durumunda kitap ile dijital versiyondaki sonuçlar arasında bir fark yokken ölen erkek ise taksim mantığı tamamen değişmiştir. Bir önceki durumda annenin ve kardeşlerin alacağı maksimum hisse ($1/3 + 1/6$) olan $1/2$, mahfuz hisse olarak kabul edilmiş, karı/karıların hissesi verilirken bu mahfuz hisseye müdahale edilmemiş, kalan $1/2$ üzerinden hesap edilerek hisseleri verilmiştir. Buna göre karılar dört tane olsa bile toplamda en fazla $1/2$ 'yi almakta, kalan kısım kardeşlere kalmaktadır. Eğer karıların sayısı dörtten az ise onlardan kalan kısım da yine kardeşlere bırakılmaktadır. Kitaptaki versiyonda dört karı varken hiç miras alamayan erkek kardeşin mağduriyetinin dijital versiyonda giderildiği görülmektedir. Erkek kardeş bulunmayıp birden fazla kız bulunması durumunda bu kızlar hem mahfuz hisse olan $1/2$ 'nin $2/3$ 'ünü, hem de karılardan kalan kısmın $2/3$ 'ünü almaktadır ki bu durumu ilginç bir taksimat olarak nitelemek mümkündür.

Görüldüğü üzere dijital versiyonda temel mantık aynı olmakla birlikte bazı durumlarda hükümler değiştirilmiştir. Yeni versiyonda bazı mağduriyetlerin giderildiği görülmektedir, ancak yukarıda işaret edilen makul olmayan birçok taksimat ve mağdur olan varis eski versiyonda olduğu gibi yenisinde de bulunmaktadır. Buraya kadarki değerlendirmeler, sonuçlar üzerinden yapılmış olup dijital versiyonda taksimatın niçin böyle yapıldığına dair bir açıklama bulunmadığı için sebepleri üzerinde bir değerlendirme yapma imkânımız bulunmamaktadır. Ancak şu ifade edilebilir ki kitapta "ayetlerin doğrudan lafzî sonucu" olduğu iddia edilen teorinin dijital versiyonda değiştirilmiş olması, teori ile ilgili kitapta yer alan iddialı ifadelerin doğru olmadığını ve Kur'ân'a nispet edilen bazı hükümlerin yanlış olduğunun ikrar edildiğini göstermektedir.

SONUÇ

Kur'an'da Hata Yok kitabında teklif edilen miras sisteminin tanıtıldığı ve değerlendirildiği bu çalışma neticesine ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Teklif edilen sistemde paylar toplamı hiçbir durumda paydadan fazla çıkmamaktadır. Bu açıdan Kur'ân'da matematik hatası olduğu iddiasına cevap niteliğinde bir çalışma olarak kaydedilebilir.

Sistemin temelinde, miras ayetlerindeki doğrudan-dolaylı hisse ayrımı bulunmaktadır. Ancak bu ayrımın hem Arap dili açısından doğru olmadığı, hem de bizzat sistemle çelişmesi ve makul olmayan sonuçlar doğurması sebebiyle isabetli olmadığı tespit edilmiştir.

Veled kelimesinin bazen tüm çocukları kapsayacak şekilde bazen de sadece kız çocuğu için kullanılması çelişki taşımaktadır. Ayrıca birden fazla karı olması halinde her birine ayrı ayrı hisse verilmesi sonucunda bazı varislerin mağdur olması, karının durumu hakkında bazı meselelerde teori ile çelişen durumların bulunması, Nisâ 176'daki bir atıf harfinin teoriye uymaması gibi sistemde izah edilmesi gereken hususların olduğu görülmüştür.

Kanaatimizce teklif edilen sistemin tatbikinde karşılaşılabilecek en köklü mesele artan problemidir. Bu sistemde bazı meselelerde mirasın önemli bir kısmının artması ve bu artan kısmın varislere dağıtılamaması problemi bulunmaktadır. Artan kısmın paylaşılacağı

belirtilen kimselere (akrabalar, yetimler, miskinler) hangi oranlarda nasıl pay edileceği konusunda da kitapta tatmin edici bir çözüm ve izah yer almamaktadır.

Teklif edilen sistemde, sahih hadisler yeterince dikkate alınmamış, hadis ilmi açısından bir değerlendirmeye yer verilmeksizin görmezden gelinmiştir. Ayrıca bazı varislerin mirasçılıkları hakkında bilgi verilmemesi sebebiyle boşluklar içermesi ve teorinin doğrudan Kur'an'a veya Allah'a nispet edilerek anlatılması gibi hususlar da eleştirilebilir.

Kitapta teklif edilen miras sistemi, daha sonra web sitesi ve telefon uygulamasında kısmi değişikliğe tabi tutulmuştur. Bazı mağduriyetlerin giderildiği bu yeni dijital versiyonu nispeten daha iyi olmakla birlikte temel mantık olarak kitaptaki sistemle aynıdır. Yukarıdaki itirazların birçoğu dijital versiyon için de ileri sürülebilir.

Netice olarak; iyi niyetle yapıldığı hususunda kuşku bulunmayan emek mahsulü bu çalışmanın sistemli, tutarlı ve tatbiki mümkün bir teori niteliği taşımadığı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Aktan, Hamza. "Red". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 34/511-512. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.
- Aydemir, Halis. *Miras Taksimi Kur'an'da Hata Yok*. İstanbul: Enki Yayınları, 2012.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmî'u's-sahîh*. thk. Mustafâ Dîb el-Buğâ. Beyrut: Dâru İbn Kesîr, 1987.
- Dervîş, Muhyiddîn. *İ'râbü'l-Kur'âni'l-Kerîm ve beyânüh*. Dimâşk: Dâru'l-İrşâd - Dâru İbn Kesîr - el-Yemâme, 1992.
- Feyyûmî, Ahmed b. Muhammed. *el-Misbâhu'l-münîr fî garîbi's-Şerhi'l-kebîr*. thk. Abdülazîm eş-Şinnâvî. Kahire: Dâru'l-Meârif, 1977.
- Halîl b. Ahmed, el-Ferâhîdî. *Kitâbü'l-'Ayn*. thk. Mehdî el-Mahzûmî - İbrâhîm es-Sâmerrâî. Kahire: Dâru'l-Hilâl, ts.
- Harrât, Ahmed b. Muhammed. *el-Müctebâ min müşkili i'râbi'l-Kur'âni'l-Kerîm*. Medine: Mücemmu'l-Melik Fehd, 1426.
- Hâzîmî, Ahmed b. Ömer. *Fethu Rabbi'l-beriyye fî şerhi nazmi'l-Âcrûmiyye*. Mekke: Mektebetü'l-Esedî, 2010.
- Hemedânî, el-Müntecib. *el-Kitâbü'l-ferîd fî i'râbi'l-Kur'âni'l-Mecîd*. thk. Muhammed Nizâmüddîn el-Füteyyih. Medine: Dâru'z-Zamân, 2006.
- Hırakî, Ebu'l-Kâsım Ömer b. el-Hüseyin. *Metnü'l-Hırakî*. Tanta: Dâru's-Sahâbe li't-türâs, 1993.
- İbn Akîl, Bahâüddîn Abdullâh el-Akîlî. *Şerhu İbn 'Akîl*. Kahire: Dâru't-Türâs - Dâru Mısr, 1980.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdullâh b. Yûsuf en-Nahvî. *Muğni'l-lebîb 'an kütübi'l-e'ârîb*. thk. Mâzin el-Mübârek - Muhammed Ali Hamdullâh. Dimâşk: Dâru'l-Fikr, 1964.
- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem el-Ensârî. *Lisânü'l-'Arab*. 15 Cilt. Beyrut: Dâru Sâdir, ts.
- Kal'acî, Muhammed Revvâs. *Mu'cemü lüğati'l-fukahâ*. Beyrut: Dâru'n-Nefâis, 1996.
- Mâverdî, Ebû'l-Hasen Ali b. Muhammed. *el-Hâvi'l-kebîr*. thk. Âdil Ahmed Abdülmevcûd - Ali Muhammed Muavvaz. 18 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye, 1994.
- Mevsîlî, Ebu'l-Fadl Mecdüddîn Abdullah b. Mahmûd. *el-Muhtâr li'l-fetvâ*. 5 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-ilmîyye, ts.
- Mutarriżî, Ebû'l-Feth Nâsır b. Abdisseyyid el-Hârîzmî. *el-Muğrib fî tertîbi'l-Mu'rib*. thk. Mahmûd Fâhûrî - Abdülhamîd Muhtâr. 2 Cilt. Halep: Mektebetü Üsâme b. Zeyd, 1979.
- Sâfî, Mahmûd. *el-Cedvel fî i'râbi'l-Kur'âni'l-Kerîm ve sarfih ve beyânih*. Dimâşk-Beyrut: Dâru'r-Reşîd - Müessesetü'l-İmân, 1995.

- Serahsî, Ebû Bekir Şemsü'l-eimme Muhammed b. Ebî Sehl. *el-Mebsût*. 31 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife, 1989.
- Sîdî Halîl, Halîl b. İshâk el-Cündî. *el-Muhtasar*. thk. Ahmed Câd. Kahire: Dâru'l-Hadîs, 2005.
- Yâkût, Mahmûd Süleymân. *İ'râbü'l-Kur'âni'l-Kerîm*. İskenderiye: Dâru'l-Marifeti'l-câmiyye, ts.
- Yazıcı, Abdurrahman. "Fıkıhta Bir Miras Meselesi Olarak Avliyye: Avl Halleri, Kaynağı ve Çözümlerin Değerlendirilmesi". *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi* 24 (2014), 305-327.
- Yiğit, Metin. "Miras Ayetlerinde Matematiksel Hata' İddiası Üzerine". *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/2 (2018), 1-15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3352160>
https://www.academia.edu/10906567/Division_of_Inheritance_According_to_Quran (Erişim 2 Nisan 2021)
- <http://eski.kurandersleri.net/meal-dersleri/35/> (Erişim 17 Ocak 2021)
- <http://eski.kurandersleri.net/meal-dersleri/34/> (Erişim 17 Ocak 2021)
- <http://eski.kurandersleri.net/meal-dersleri/33/> (Erişim 17 Ocak 2021)
- https://kurandersleri.net/miras/Miras_Erkek.html (Erişim 9 Şubat 2021)
- https://kurandersleri.net/miras/Miras_Kadin.html (Erişim 9 Şubat 2021)